Ohje vieraanvaraisuudesta, eduista ja lahjoista

Sisällys

Osa I		2
1.	Ohjeen tarkoitus	2
2.	Yleiset periaatteet	3
3.	Viranhaltijan ja luottamushenkilön aseman merkityksestä	4
Osa II		5
4.	Vieraanvaraisuuden vastaanottaminen	5
4.1	Vieraanvaraisuuden vastaanottamisessa huomioitavaa	5
4.2	Menettelyohjeita erilaisiin tilanteisiin	6
4.2.1	Ulkopuolisten kustantamat ateriat	6
4.2.2	Yhteistyötahojen tilaisuudet ja tapahtumat	6
4.2.3	Lahjat ja edut	7
4.2.4	Sponsorointi ja ulkopuoliset koulutukset	8
Osa III		8
5.	Vieraanvaraisuuden osoittaminen	8
6.	Oikeuskäytännön esimerkkejä	10
Osa IV		11
Ohjeen voimaantulo		11

Osa I

1. Ohjeen tarkoitus

Tämän ohjeen tarkoituksena on vastata käytännön tilanteisiin ja kysymyksiin siitä, mitä asioita Pirkanmaan hyvinvointialueen viranhaltijoiden, henkilöstön ja luottamushenkilöiden on otettava huomioon, jos heille tarjotaan etuja, lahjoja tai vieraanvaraisuutta sidosryhmäyhteistyössä tai muussa viranomaistoiminnassa. Samalla pyritään kuvaamaan sallitun ja kielletyn toiminnan rajoja niin pitkälti kuin se on mahdollista yleisellä ohjeella. Lisäksi ohjeessa määrätään hyvinvointialueen varojen käytöstä vieraanvaraisuuden tai huomaavaisuuden osoittamiseksi.

Ohje koskee Pirkanmaan hyvinvointialueen virka- ja työsopimussuhteista henkilöstöä sekä luottamushenkilöitä. Tehtäväalueiden, strategisen ohjauksen ja hallintopalvelujen johto voi tarvittaessa antaa tarkentavia ohjeita omalle henkilöstölleen.

Sponsoroituun koulutukseen osallistumisesta on annettu yleisohje, joka koskee koko hyvinvointialueen henkilöstöä: Sponsoroituun koulutukseen osallistuminen - Ohjehakemistot - intra.pirha.fi.

Ohje on tarkoitettu käsiteltäväksi myös henkilöstön perehdytyksessä ja sisällytettäväksi osaksi Pirkanmaan hyvinvointialueen perehdytysmateriaalia. Ohje tulee myös käsitellä henkilöstökoulutuksissa tarpeen mukaan. Ohje tulee antaa tiedoksi myös yksityisellä sektorilla toimiville Pirkanmaan hyvinvointialueen yhteistyökumppaneille ja muille sidosryhmille, jotta ne tuntisivat Pirkanmaan hyvinvointialueella noudatettavat menettelytavat. Tällöin yksittäisen viranhaltijan ja työntekijän on helpompi kieltäytyä tarjotusta etuudesta, eikä yhteistyökumppaneiden kanssa jouduta kiusallisiin tilanteisiin.

Ohje on käsitelty valmisteluvaiheessa hallinnon johtotiimissä ja päättämisen jälkeen viety tiedoksi tehtäväalueiden johtoryhmiin.

Ohje julkaistaan hyvinvointialueen nettisivuilla.

2. Yleiset periaatteet

Pirkanmaan hyvinvointialueen viranhaltijoiden ja työntekijöiden puolueettomuus ja riippumattomuus luovat perustan hyvälle hallinnolle ja viranomaistoiminnalle. Hyvinvointialueiden on huolehdittava erityisen tarkasti siitä, että toiminta on puolueetonta, ja että se myös näyttää puolueettomalta ulkopuolisen näkökulmasta.

Viranhaltija, julkista luottamustehtävää hoitava henkilö, julkisyhteisön työntekijä tai julkista valtaa käyttävä henkilö ei saa vaatia, hyväksyä tai ottaa vastaan lahjaa, taloudellista tai muuta etua, lupausta tai tarjousta, jos se voi heikentää luottamusta viranhaltijaan tai viranomaiseen. (Kunnan ja hyvinvointialueen viranhaltijasta annetun lain ja rikoslain säännökset). Viranomaistoiminnan puolueettomuutta turvaavat erityisesti myös rikoslain lahjuksen antamista ja vastaanottamista ja lahjusrikkomusta koskevat rangaistussäännökset sekä muut rikoslain virkarikossäännökset (Rikoslaki 16 ja 40 luvut). Nämä rikoslain säännökset koskevat myös hyvinvointialueen palveluksessa olevaa työsopimussuhteista henkilöstöä.

Vastaanotettaessa kiellettyjä etuuksia kohdistuvat rangaistukset ja mahdolliset korvausvaatimukset aina kielletyn edun vastaanottaneeseen yksittäiseen henkilöön, eikä työnantajaan, josta syystä huolellinen ja pidättyvä suhtautuminen etuisuuksiin on ensisijaisesti viranhaltijan ja työntekijän intressissä.

Sivutoimi-, sidonnaisuus- ja esteellisyyssäännöstö varmistavat osaltaan viranomaistoiminnan riippumattomuutta.

Tavanomaisen ja kohtuullisen vieraanvaraisuuden vastaanottaminen ei yleensä ole omiaan vaarantamaan luottamusta virkatehtävien asianmukaiseen hoitoon. Viranhaltijoiden yhteydenpito ympäröivään yhteiskuntaan on tärkeää ja edistää usein virkatehtävien tuloksellista suorittamista.

Rangaistavaa on lahjan tai edun antaminen ja vastaanottaminen palvelussuhteessa olevien vaikutusmahdollisuuksien vuoksi. Jokaisen tulee ilmoittaa esihenkilölleen tilanteista, joissa puolueettomuus saattaa vaarantua. Esihenkilö harkitsee ja päättää tapauskohtaisesti, heikentävätkö olosuhteet luottamusta viranomaistoimintaan. Esihenkilön päätös ei kuitenkaan vapauta yksittäistä viranhaltijaa rikosoikeudellisesta vastuusta, vaan viranhaltijan on aina käytettävä myös omaa harkintaansa. Epäselvissä tapauksissa edun vastaanottamisesta tulee pidättäytyä.

3. Viranhaltijan ja luottamushenkilön aseman merkityksestä

Viranhaltijalain 17 §:n nojalla viranhaltijan on suoritettava virkasuhteeseen kuuluvat tehtävät asianmukaisesti ja viivytyksettä noudattaen asianomaisia säännöksiä ja määräyksiä sekä työnantajan työnjohto- ja valvontamääräyksiä. Viranhaltijan on toimittava tehtävässään tasapuolisesti ja käyttäydyttävä asemansa ja tehtävänsä edellyttämällä tavalla. Viranhaltija ei saa vaatia, ottaa vastaan tai hyväksyä sellaista taloudellista tai muuta etua, josta säädetään rikoslain 40 luvussa. Viranhaltijan on vältettävä menettelyä, joka voi heikentää luottamusta viranomaistoiminnan tasapuolisuuteen.

Hyvinvointialueen työntekijän yleisistä velvollisuuksista säädetään työsopimuslain 3 luvun 1 §:ssä, jonka nojalla työntekijän on tehtävä työnsä huolellisesti noudattaen niitä määräyksiä, joita työnantaja antaa toimivaltansa mukaisesti työn suorittamisesta. Työntekijän on toiminnassaan vältettävä kaikkea, mikä on ristiriidassa hänen asemassaan olevalta työntekijältä kohtuuden mukaan vaadittavan menettelyn kanssa.

Viranhaltija voi vaikuttaa asioiden käsittelyyn päätöksentekijänä tai asian valmistelijana/esittelijänä. Luottamushenkilö saattaa puolestaan pystyä vaikuttamaan asiaan paitsi päätöksentekijänä toimielimessä, myös esimerkiksi osallistumalla asioiden valmisteluun eri tavoin.

Erityisesti organisaation ylimmän johdon tehtäviin kuuluu yhteiskuntasuhteiden hoitamista ja erilaisia edustamistehtäviä. Tehtävien luonteen vuoksi heidän toiminnalleen on asetettu tavanomaista suuremmat luotettavuuden vaatimukset.

Yhteiskuntasuhteiden hoitamiseen ja viranomaisen edustamistehtäviin liittyvän vieraanvaraisuuden vastaanottamisen ja tarjoamisen periaatteita on linjattu esim. pääesikunnan osastopäällikköä koskevassa korkeimman oikeuden (2006:37) ratkaisussa seuraavasti: "…tehtäviin voi kuulua asianomaisen viraston tai toimialan yhteiskuntasuhteiden hoitaminen taikka muu edustaminen esimerkiksi suhteessa asianomaisen toimialan sidosryhmiin. Kun kysymyksessä on pitkäaikaisista henkilö- tai yhteistyösuhteista, on tavanomaista osoittaa vastavuoroista vieraanvaraisuutta eri muodoissa edellyttäen, että siinä noudatetaan kohtuutta."

Oikeuskäytännön perusteella vieraanvaraisuutta ohjaavia periaatteita ovat toiminnan **tarkoituksenmukaisuus, tavanomaisuus ja kohtuullisuus**. Olennaista on, että yhteiskuntasuhteiden hoitamiseen ja edustustilaisuuksiin/tapahtumiin osallistumiselle täytyy olla viranomaisen tarpeesta johtuva syy.

Osa II

4. Vieraanvaraisuuden vastaanottaminen

4.1 Vieraanvaraisuuden vastaanottamisessa huomioitavaa

Ensisijaisesti viranhaltijalta edellytetään pidättyväisyyttä edun vastaanottamisessa, koska rajanveto sallitun ja kielletyn edun vastaanottamisen välillä ei ole yksiselitteinen. Pirkanmaan hyvinvointialueen toiminta pitää sisällään päivittäisyhteistyötä ja erilaisia tilaisuuksia, jossa on kyse viranhaltijan tehtäväalueeseen tai sen kehittämiseen liittyvistä neuvotteluista.

Oikeuskäytännössä on kiinnitetty huomiota yksittäistapauksen olosuhdeharkinnassa muun muassa:

- edun antajaa koskeviin asioihin viranomaisessa
- edun saajan vaikutusmahdollisuuksiin
- edun tarjoajan tavoitteisiin
- edun tavanomaisuuteen
- virkatoimen merkitykseen
- viranhaltijan asemaan

Lisäksi on kiinnitettävä huomiota etuuden laatuun ja arvoon, toistuvuuteen sekä muihinkin tapauksen olosuhteisiin. Merkitystä on myös sillä, tarjotaanko etu jossakin tilaisuudessa suuremmalle viranhaltijajoukolle vai yksittäiselle viranhaltijalle. Oikeuskansleri on kehottanut vieraanvaraisuuden tarjoamisen tilanteissa jokaista viranhaltijaa kysymään itseltään:

- **Miksi minulle tarjotaan tällainen etuus?**
- **Millaisista motiiveista otan tarjouksen vastaan?**
- **Miltä asia näyttäisi julkisuudessa?**

Yleisesti voidaan todeta, että esimerkiksi seuraavissa tilanteissa on syytä pidättäytyä tarjotuista etuisuuksista:

- valvonta- tai tarkastustehtävän suorittaminen
- hankinnan valmisteleminen ja hankinnasta päättäminen
- palveluiden järjestämistä koskevan päätöksen tekeminen (kyse esim. tietyn toimipisteen säilyttämisestä kunnassa, ja kunta tarjoaisi jotakin asiaa valmistelevalle virkamiehelle)
- lupa-asian valmisteleminen ja luvasta päättäminen

Hyvinvointialueen henkilöstöön kuuluvalla ja luottamushenkilöllä on aina oikeus ja mahdollisuus kieltäytyä hänelle osoitetusta lahjasta tai muusta etuudesta.

4.2 Menettelyohjeita erilaisiin tilanteisiin

4.2.1 Ulkopuolisten kustantamat ateriat

Julkisella, yksityisellä tai järjestösektorilla toimivan yhteistyötahon kustantamalle tavanomaiselle ja kohtuulliselle työlounaalle voi lähtökohtaisesti osallistua.

Jos hyvinvointialueella on vireillä yhteistyötahoa koskettava asia ja ulkopuolinen voi ajatella viranhaltijan olevan sellaisessa asemassa, että hän pystyisi vaikuttamaan asian käsittelyyn, tavanomaisestakin yhteistyötahon tarjoamasta lounaasta on syytä kieltäytyä.

Yleisenä ohjeena voidaan pitää, että tavanomaisia lounastarjoiluja muutaman kerran vuodessa voidaan pitää kohtuullisena kunkin yhteistyötahon osalta. Tavanomaisena ja kohtuullisena vieraanvaraisuutena ei pidetä järjestelyä, jossa ulkopuolinen taho kustantaa hyvinvointialueen henkilöstölle toistuvia tai jatkuvaluonteisia aterioita erillisen laskutus- tai nimilistamenettelyn perusteella.

Kun hyvinvointialueen edustajat käyvät esimerkiksi ammatillisia valmiuksia lisäävillä tutustumiskäynneillä, he voivat osallistua yhteiselle tavanomaiselle ja kohtuulliselle aterialle, joka tarjotaan koko matkaseurueelle. Samoin luennoitsija voi osallistua tavanomaiselle ja kohtuulliselle aterialle koulutustilaisuuden yhteydessä.

4.2.2 Yhteistyötahojen tilaisuudet ja tapahtumat

On kohteliasta ja perusteltua osallistua yhteistyötahon omaan toimintaan liittyviin juhliin, joihin on kutsuttu sidosryhmien edustajia. Tällaisia tilaisuuksia ovat esimerkiksi tasavuosia täyttävän toiminnan tai uusien toimitilojen vuoksi järjestettävät juhlat ja tilaisuudet.

Viranhaltijan tulee huolellisesti miettiä myös osallistumisensa yksityishenkilöiden, yritysten tai järjestöjen kustannuksella kulttuuritapahtumiin, urheilukilpailuihin tai muihin vastaaviin tilaisuuksiin, joihin muuten tulisi ostaa pääsylippu. Oma aktiivisuus tai vapaa-ajan harrastus

edun tarjoavan urheilujärjestön tai yhdistyksen toiminnassa tai puolison työnantajan omien työntekijöidensä perheille tarjoama virkistystilaisuus voivat olla hyväksyttäviä perusteita osallistua. Tapahtumiin osallistuminen on helpommin hyväksyttävissä, jos ne ovat osa työhön liittyvää kokousta. Asian arvioinnissa on kiinnitettävä huomiota myös tapahtumaan normaalisti lunastettavan pääsylipun hintaan, samoin kuin tapahtuman sijaintipaikkaan ja siihen, edellyttääkö tapahtumaan osallistuminen matkustamista.

Arvoltaan merkittäviä pääsylippuja, kuten ooppera-, konsertti- tai urheilutapahtumiin, ei tule ottaa vastaan.

Yrityksen tarjoamat tilaisuudet hyvinvointialueen henkilöstölle ja luottamushenkilöille, johon liittyy kestitystä, ovat taloudellisia etuuksia, joiden hyväksyttävyyttä on myös tapauskohtaisesti arvioitava. Hyväksyttävyyteen voi vaikuttaa se, onko kyse yleisestä yrityksen PR-tilaisuudesta vai pyritäänkö tilaisuudessa vaikuttamaan viranhaltijan virkatehtäviin ja luottamushenkilön päätöksentekoon.

Tavanomainen ja kohtuullinen vieraanvaraisuus on hyväksyttävää. Jos tarjottavan vieraanvaraisuuden määrä tai laatu vaikuttaa tavanomaista suuremmalta, on tilannetta syytä harkita etukäteen hyvin huolellisesti ja tarvittaessa keskustella asiasta esihenkilön tai organisaation juristien kanssa. Tarjotusta vieraanvaraisuudesta on aina oikeus kieltäytyä.

4.2.3 Lahjat ja edut

Hyväksyttävän lahjan laatua tai arvoa ei ole erikseen määritelty. Arvio edellyttää aina tapauskohtaista harkintaa. Jos lahjan vastaanottaminen on ulkopuolisen silmin omiaan heikentämään luottamusta viranomaistoimintaan tai jos etu vaikuttaa tai sillä pyritään vaikuttamaan viranhaltijaan tai luottamushenkilöön, kyseessä on kielletty lahja.

Tarjotun lahjan vastaanottaminen voi olla hyväksyttävää, jos lahja on arvoltaan vähäinen tai liittyy merkkipäivään ja on merkkipäivälahjana tavanomainen. Esimerkiksi viranhaltijan tasavuosien merkkipäivät ja eläköityminen muodostavat tilanteen, jolloin kohtuullisen lahjan vastaanottaminen voi tavanomaisuutensa vuoksi olla hyväksyttävissä ja kohteliaisuuden edellyttämää.

Yksityisiltä henkilöiltä, yrityksiltä tai järjestöiltä ei pääsääntöisesti tule ottaa vastaan muita kuin vähäarvoisia mainos- tai muita lahjoja. Yhteistyövierailujen yhteydessä tavanomaisina liikelahjoina vastaanotetut muistoesineet tai –teokset ovat lähtökohtaisesti virastolle osoitettuja lahjoja. Tässäkään tilanteessa viranhaltijan riippumattomuus ja puolueettomuus eivät saa

vaarantua. Viranhaltijalle annettavan lahjan sijaan yhteistyökumppanit voivat tehdä lahjoituksen yleishyödyllisiin tarkoituksiin.

Käteisen rahan vastaanottamisen virkatoimeen tai työtehtävään kuuluvasta toimenpiteestä voidaan katsoa olevan aina lainvastaista. Lahjakortti on verrattavissa käteiseen rahaan.

Luottamusta heikentävänä menettelynä voidaan pitää esimerkiksi huomattavan arvokkaan lahjan antamista viranhaltijalle hyvin suoritetusta virkatoimesta. Siinäkin tapauksessa, ettei antamiseen sisältyisi minkäänlaista pyrkimystä vaikuttaa vastaanottajan myöhempiin virkatoimiin, tällainen menettely voi olla omiaan herättämään epäilyksiä virkatoiminnan tasapuolisuutta kohtaan. Jos lahja tai taloudellinen etuus vastaanotetaan, on varmistauduttava siitä, että menettely on avointa eikä aiheuta minkäänlaista kiitollisuudenvelkaa lahjan antajaa kohtaan eikä vaikuta muutoinkaan henkilön puolueettomuuteen ja riippumattomuuteen.

4.2.4 Sponsorointi ja ulkopuoliset koulutukset

Hankkiessaan rahallista tukea omille tai perheenjäsentensä sidosryhmille, kuten urheiluseuroille ja kansalaisjärjestöille, on virkamiehen oltava erityisen varuillaan oman asemansa ja virastossa vireillä olevien asioiden suhteen. Yhdistyksen nimissäkin vastaanotettu etu voi olla oikeudeton, jos se tulee suoraan viranhaltijan hyödyksi.

Ulkopuolisten kustantamiin koulutuksiin ja niihin osallistumisesta on annettu hyvinvointialueella oma yleisohje (ks. kohta 1). Pääsääntönä kuitenkin on, että ulkopuolisten kustantama koulutuskutsu tulee organisaatiolle ja organisaatio nimeää osallistujan sen mukaan, kenen tehtäviin asia kuuluu.

Osa III

5. Vieraanvaraisuuden osoittaminen

Pirkanmaan hyvinvointialueen varoja voidaan käyttää edustustarkoituksiin vain tavanomaisen vieraanvaraisuuden tai huomaavaisuuden osoittamiseksi hyvinvointialueen tehtäväalueella toimiville sidosryhmille sekä koulutus-, juhla- tai muissa vastaavissa tilaisuuksissa hyvinvointialueen omalle henkilökunnalle. Vieraanvaraisuutta voidaan osoittaa ja liikelahjoja antaa samankaltaisissa tilanteissa ja muodoissa, joissa niitä voitaisiin vastaanottaa.

Tavanomaisuus ja kohtuullisuus määrittävät yhteistyökumppaneille järjestettävää tarjoilua. Vieraanvaraisuutta voidaan osoittaa ja niin sanottuja liikelahjoja antaa samankaltaisissa

tilanteissa ja muodoissa, kuin niitä voitaisiin vastaanottaa. Vieraanvaraisuudella (edustaminen) pyritään luomaan myönteistä asennoitumista hyvinvointialuetta kohtaan.

Tilaisuuksien järjestämisessä ja vieraanvaraisuuden osoittamisessa tulee noudattaa seuraavia periaatteita:

- Jokaisella tilaisuudella on oltava vastuuhenkilö, jolla on kokonaisvastuu tilaisuuden ohjelmasta, aikataulusta ja tarjoilusta.
- Ruokatarjoiluun hankitaan on saatava tilaisuudesta vastaavan johtajan/esihenkilön lupa tai hänen määräämänsä lupa taikka ohjeistus.
- Hyvinvointialueen järjestämissä tilaisuuksissa alkumaljat ja muut tarjoilut ovat ensisijaisesti alkoholittomia. Mikäli tilaisuuksien osallistujat haluavat käyttää alkoholijuomia, tapahtuu tämä omakustanteisesti. Poikkeaminen linjauksesta on mahdollista vain perustellusta syystä yksittäistapauksissa ja edellyttää tehtäväaluejohtajan tai hyvinvointialuejohtajan erillistä päätöstä tai muuta dokumentointia asianhallintajärjestelmään vuosittaiselle koontiasialle. Muualla organisaatiossa ei linjata alkoholitarjoilusta.
    - ❖ Poikkeuksena edellä todettuun linjaus ei koske tilanteita, joissa tilaisuuden alkoholitarjoilu rahoitetaan kokonaisuudessaan hyvinvointialueen ulkopuolisella rahoituksella, kuten tutkimus-, projekti- tai koulutusten ulkopuolisella rahoituksella, eikä tilanteita, joissa hyvinvointialue toimii ainoastaan kustannusten läpilaskuttavana tahona eikä alkoholitarjoiluista aiheudu hyvinvointialueelle lopullisia kustannuksia.
- Kukin toimi- tai vastuualuemaksaa tarjoilunsa omista, tähän tarkoitukseen varatuista määrärahoista.
- Edustuslaskuun on merkittävä tilaisuuden tarkoitus, ajankohta, osallistujat sekä tieto siitä, miten tilaisuus liittyy hyvinvointialueen toimintaan tai tehtävien hoitamiseen.

Yhteistyötahojen kanssa käytävät, hyvinvointialueelle sijoittuvat tapaamiset tulee järjestää ensisijaisesti hyvinvointialueen omissa työ- ja kokoustiloissa tai muissa tarkoituksenmukaisissa tiloissa. Tapaamisia ei lähtökohtaisesti tule järjestää esimerkiksi kahviloissa tai lounaspaikoissa. Tapaamispaikkaa valittaessa tulee huomioida toiminnan puolueettomuus sekä se, ettei tapaamisesta synny ulkopuolisille vaikutelmaa epäasiallisesta sidonnaisuudesta, suosimisesta tai vieraanvaraisuuden vastaanottamisesta.

Vieraanvaraisuuden osoittamisessa on noudatettava tilannekohtaista harkintaa, hyviä tapoja, kohtuullisuutta ja säästäväisyyttä. Vieraanvaraisuuden tulee kestää myös ulkopuolisen tarkastelu. Menettelyn tulee olla sellainen, ettei se vaaranna luottamusta hyvinvointialueen toiminnan riippumattomuuteen, tasapuolisuuteen tai asianmukaisuuteen.

Hyvinvointialue ei anna suoraa tai epäsuoraa tukea poliittisille puolueille, järjestöille tai yksittäisille poliitikoille.

6. Oikeuskäytännön esimerkkejä

Hovioikeuden (HelHO 2013:1681) mukaan teknisen toimen johtaja syyllistyi lahjusrikkomukseen, kun rakennusyhtiöt ja rakennusteollisuuden edunvalvontayhdistys olivat maksaneet hänelle virkamatkoja Lappiin vuosina 2004–2008. Matkoja oli yhteensä yhdeksän ja osalle matkoista oli osallistunut myös teknisen toimen johtajan puoliso. Hovioikeuden mukaan teknisen toimen johtajan vastaanottamat edut olivat omiaan heikentämään luottamusta viranomaistoiminnan tasapuolisuuteen. Teknisen toimen johtaja velvoitettiin 60 päiväsakon lisäksi menettämään valtiolle saamansa taloudellisen hyödyn 7 590 euroa.

Tapauksessa KKO:2002:51 sisäministeriön poliisiosaston rikosylitarkastaja oli tehnyt poliisihallinnolle atk-laitteita toimittavan yhtiön kanssa yhteistoiminta- ja mainossopimuksia poliisien ralliautoiluyhdistyksen nimissä. Yhdistyksessä noudatetun käytännön mukaan hän oli saanut yhtiön sopimusten perusteella maksamat rahamäärät käytettäväksi rallitoiminnastaan aiheutuviin kuluihin. Tuen vastaanottaminen täytti lahjusrikkomuksen tunnusmerkistön ja katsottiin lainvastaiseksi.

Oikeuskäytännössä lainvastaiseksi on todettu muun muassa ravintolatarjoilun vastaanottaminen (KKO 2000:40 ns. vesioikeuden tapaus) ja syyksi lukevassa KELA:n pääjohtajan syyttämättäjättämistapauksessa oopperajuhlille asiakastahon kustannuksella osallistuminen. Etujen tarjoajaa koskevia asioita oli tai oli ollut avoinna ja näihin asioihin oli vaikutusmahdollisuus.

Tapauksessa KKO 2000:40 oli kysymys siitä, olivatko vesioikeuden jäsenet voimayhtiön tarjoamaa kestitystä vastaanottamalla syyllistyneet tuottamukselliseen virkavelvollisuuden rikkomiseen. Korkein oikeus katsoi vesioikeuden jaoston puheenjohtajan ja kahden jäsenen syyllistyneen tuottamukselliseen virkavelvollisuuden rikkomiseen heidän otettuaan usealla tutustumis- ja tarkastusmatkalla vastaan yhtiön tarjoamaa kestitystä. Korkein oikeus tuomitsi jaoston puheenjohtajalle rangaistukseksi varoituksen ja jätti jäsenet rangaistukseen

tuomitsematta. Puheenjohtajan osalta otettiin huomioon muun muassa syyksi luetun menettelyn koostuminen useista tapauksista ja tekojen luonne kokonaisuutena ja hänen vastuullinen asemansa puheenjohtajana. Jäsenten osalta otettiin huomioon muun muassa kestityksen vähäisyys ja heidän asemansa oikeuden rivijäseninä. Tapauksessa oli kysymys myös loma-aikana tapahtuneesta ja virkamiehen puolisolle tarjotusta kestityksestä.

Tapauksessa KKO 1997:33 ministeriö oli antanut virkamiehelle asianmukaisesti matkamääräyksen, mutta virkamies tuomittiin silti lahjuksen ottamisesta ja lahjusrikkomuksesta. Tässä tapauksessa opetusministeriön osastopäälliköllä oli asemansa vuoksi mahdollisuus vaikuttaa osastollaan valmisteltavina olleisiin liikuntajärjestöjen valtionavustuksiin. Hän oli osallistunut valtionapua saavan liikuntajärjestön kustantamille matkoille ulkomaalaisiin urheilutapahtumiin. Hänen katsottiin syyllistyneen lahjuksen ottamiseen ja lahjusrikkomukseen, ja tuomittiin sakkorangaistukseen.

Osa IV

Ohjeen voimaantulo

Tämä ohje tulee voimaan 11.11.2026.

Ohjeen valmistelussa on tukeuduttu Kuntaliiton yleiskirjeeseen 17/2017, 21.6.2017 sekä valtiovarainministeriön ohjeeseen vieraanvaraisuudesta, eduista ja lahjoista VN/27196/2023, 1.11.2023.

Lisäksi ohjeen valmistelussa on huomioitu aluevaltuuston 31.8.2026 § 86 päätös vastauksesta valtuustoaloitteeseen ”Alkoholiostojen lopettaminen Pirkanmaan hyvinvointialueen varoista”.

Lisätietoja ohjeesta antaa hallintojohtaja.